

Senát Národního shromáždění R. Čs. r. 1927.

II. volební období.

4. zasedání.

Tisk 459.

Zpráva

výboru ústavně-právního

k vládnímu návrhu zákona (tisk 415)

o potulných cikánech a podobných tulácích.

Ústavně-právní výbor jednal ve schůzích dne 21., 22. a 23. června 1927 o shora uvedené osnově zákona a usnesl se, změnit a doplnit vládní osnovu zákona v některých směrech, doporučit senátu Národního shromáždění ku přijetí zákonu tento ve znění dole uvedeném.

Důvodová zpráva.

Ve všech dílech světa setkáváme se s kočujícím národem cikánským, jehož kolébkou jest pravděpodobně Indie. Odtud rozšířili se nejprv do Evropy a Afriky a pak do celého světa. Celkem počítá se asi na 2 miliony cikánů, z nichž polovice jest v Evropě, nejvíce v Rumunsku asi 350.000, v Uhrách asi 150.000, v Turecku 60.000 a v Rusku asi 50.000. Na Československou republiku připadá asi 8000 cikánů rodem. Jejich počet ve všech státech se mění podle toho, jak který stát proti nim postupuje. Jejich stěhování ze státu do státu nezabránila ani nej přísnější opatření. Ve střední Evropě vyskytují se od počátku patnáctého století. V Čechách jsou o nich první záznamy z roku 1416 a v Uhrách z r. 1417. Menší část cikánů živila a žíví se tu i tam též prací, řemeslem, hlavně kotlářstvím, obchodem, nejvíce koňmi, hudbou i tancem, avšak většina z nich se práce štítí, toulají se světem, nemají žádného bydliště a žíví se žebrotou, krádežemi a hádáním. Žíví primitivně, nemyjí se, chodí v hadrech, spí pod širým nebem volně nebo pod chatrnými stany a jejich potrava jest velmi skrovná. Jest známo, že vyhrabávají na mrchovištích i pošlá zvířata, aby si je k snědku připravili. Výhody kultury a sociální vymoženosti jsou jim neznámy. Zákonů a úředních nařízení neznají ani jich nedbají a rovněž se nesnaží naučiti se čísti nebo psáti. Neasimilují se proto a zůstávají u všech národů tělesem cizím, nevídaným, obtížným a namnoze nebezpečným, jak cizímu majetku, tak zdraví a životu.

Vzhledem k těmto jejich nebezpečným vlastnostem a nekulturnímu životu hleděly se jich státy zbavit a to i prostředky krutými. V zemích českých a rakouských počalo jejich pronásledování v polovici 16. století a sto let na to r. 1688 nařídil císař Leopold, aby byli vyhnáni ze zemí. Ježto ani rozkaz ten, ani pozdější nepomohly, byli císařským reskriptem z 11. července 1697 prohlášeni cikáni za psance, muži měli býti usmrcováni a ženám a dětem měly se uřezati uši a nosy a býti vyhnány za hranice. Císař Karel VI. nařídil 20. června 1721, že též ženy jako muži mají býti na hrdle trestány. Jistých úlev dostalo se cikánům v těchto zemích za Marie Terezie a Josefa II., který pokusil se cikány přivyknouti životu usedlému. To podařilo se částečně v zemích bývalých Uher. Jinak potulují se cikáni většinou jako dříve, obtěžují náš venkov, vyhýbají se řádnému životu a práci, a žíví s větší částí, jak již uvedeno, jako dříve ze žeb-

roty, krádeže a podvodu. Poněvadž není dosti bezpečnostních orgánů a cikáni uchylují se rádi do krajů méně obydlených a lesnatých, nelze proti nim vždy zakročiti a jich zadržeti, aby mohli býti odevzdáni soudům pro delikty, jež páchají, a nepomáhají proti nim ani zákony o tuláctví a žebrotě, zejména když není pro ně dosti míst v nucených pracovnách, kam mají býti po odpykání trestu dodáváni. Nemale obtíže způsobuje též zjištění jejich totožnosti jak bezpečnostním orgánům, tak soudům. Jednak má mnoho cikánů stejná jména, jednak si je stále mění, takže i když byli u soudu častěji již potrestáni, vydávají se vždy za zachovalé, soudí-li je jiný soud, než kde již byli potrestáni, a nelze-li jich totožnost snadno zjistiti.

Některé kraje sice dovedly se přechodně trýzně cikánské zbaviti tím, že se jim buď dělaly obtíže při táboření nebo že byli zbavováni z důvodů zdravotních své ozdoby, dlouhých vlasů a vousů, nebo že při zatčení celé tlupy nebo více jich, byl každé osobě přisuzován jiný trest, aby se po odpykání trestu tak snadno zase nesešli; avšak vše to nepomohlo, aby se v těchto krajích zase neobjevili jiní potulní cikáni.

V poslední době neobmezil se živel cikánský na zneužívání veřejné dobročinnosti, na drobné krádeže a podvody, nýbrž počal se dopouštěti též násilí, loupeží a vražd na venkově a zejména na samotách. Tyto jejich a jim podobných individuí násilné a nebezpečné činy zneklidnily a ohrozily klidné občany našeho státu a jest přirozeno, že se domáhají zvýšené ochrany a zakročení proti nebezpečným potulným cikánům a jim rovným zahálčivým tulákům.

Proto bylo zapotřebí zvláštního zákona, který by působil preventivně a represivně, který by usnadnil zjištění totožnosti potulných cikánů a individuí, jich evidenci, usnadnil jim získati práci v pracovních koloniích, jež budou zřízeny (zaměstnání jim lépe vyhovující v přírodě, na stavbě cest, železnic, přehrad, při regulacích, při zemědělství i jinde) a který by též jich dítkám umožnil v řádných rodinách a ve vychovávacích ústavech připravit se pro život tak, aby se mohli státi užitečnými členy lidské společnosti. Zákonem tímto má se uvést kočování do určitých kolejí, musí k němu býti povolení, tvoření tlup jest zakázáno a ztíží se ním stěhování se potulných cikánů z cizích států. Zákon netýká se cikánů usedlých, kteří se živí řádnou prací, řemeslem, obchodem neb jiným dovoleným způsobem.

Zákon tento jest sice výjimečný, avšak též potulní cikáni a jim podobná individua staví se sami svým životem mimo ostatní občanstvo a nařízení státu; vynucují si tedy tímto pro sebe zákon singulární, který jest odůvodněn též proto, že zvyšují té doby nebezpečí pro život, zdraví a majetek jiných státních občanů svým zvláštním, nezřízeným způsobem života se sklonem k násilnostem.

Pojem potulného cikána jest těžko přesně definovati, avšak známkami výše uvedenými dosti jest charakterisován, takže nebudou míti úřady v tom směru pochybností a obtíží.

Stejně jako s potulnými cikány jest nakládati s tuláky povaleči, kteří práce se štítí, nemají prostředků ku svému živobytí, ani se nesnaží jich získati, kteří žijí jako potulní cikáni bez bydliště, nemají opatření zdravotních, ani vymožeností sociálních a kulturních, často se k potulným cikánům připojují nebo též jednotlivě světem se toulají. Taková individua jsou stejně životu a majetku cizímu nebezpečna jako potulní cikáni a platí proto pro ně též právem ustanovení tohoto zákona.

Ježto potulní cikáni užívají často přezvisku a znají se mezi sebou pod těmito názvy, doplnil v tom směru ústavně-právní výbor vládní návrh zákona (§§ 2 a 3).

Nebezpečné osoby, mezi něž větší část potulných cikánů náleží, snaží se úřední jednání a evidenci znemožňovati nebo, stěžovati mařením zjištění jich totožnosti, měněním jmen, odstraněním rozlišujících známek i jinak. Proto pojal ústavně-právní výbor do zákona (§ 3 odst. 2) ustanovení, že jednání takové se zakazuje a při překročení stává se přestupkem; mimo to opravňuje v takových případech bezpečnostní úřady a orgány, aby si mohly totožnost též jinak zajistiti.

Aby potulní cikáni nebyli nuceni docházeti daleko k politickým úřadům I. instance, usnesl se ústavně-právní výbor pojeti do zákona (§ 4), že různá hlášení neb vrácení legitimací mohou se konati též na nejbližších četnických stanicích. Hlásiti třeba nejen veškeré změny v osobních datech již do legitimace zanesené, ale též narození dítek (§ 4).

V § 5 odstavec 5. bylo zapotřebí nahraditi slovo "povolení" správně slovem "průkazů", jež jsou nutny k výkazu o oprávnění ku provozování kočovných řemesel neb živností.

Aby bylo možno zachrániti též dítky starší 14ti let před zpustnutím při potulném životě cikánském, usnesl se ústavně-právní výbor (§ 12) zvýšiti tuto hranici věkovou na 18 let, do kterého stáří mohou býti dítky potulným cikánům a jim na roveň postaveným tuláckým individuím odňaty, nepečují-li o ně náležitě nebo jim nedávají potřebné výchovy a dány na výchovu do řádných rodin a vychovávacích ústavů, kde mohou zůstati do své zletilosti, to jest do 21 let. Ustanovení to jest jistě dobré a sociální a může nejsnáze otázku potulných cikánů zlikvidovati. Výchova, škola a okolí dělá vlastně člověka, jakým jest a budou-li takové dítky zbaveny neblahého prostředí, v jakém žily, mohou se z nich státi řádní občané. I když toto opatření bude státi první dobu vyšší náklad, nahradí se to pak tím, že zmenší se výdaj na trestnice, polepšovny a robotárny.

Pro rozhodnutí otázky odnětí dítek a jich umístění tvoří zákon v zájmu urychlení a usnadnění rozhodnutí novou příslušnost v § 12. Příslušnými bude okresní soud nebo poručenský úřad I. stolice, v jichž obvodě rodina (děti) byla přistižena.

Další změnu učinil ústavně-právní výbor pokud se prozatímního umístění týče (§ 12 odst. 6.), aby totiž odňaté dítky vhodně byly prozatím umístěny, neboť provisorní umístění v rodinách a v ústavech by bylo obtížné.

Poněvadž větší počet obcí jest již vysokými přírážkami a různými dávkami značně zatížen, zvláště obce chudé horské, v nichž se zálibou se cikáni zdržují a jež se namnoze pak domovskými obcemi cikánů stávají a dále vzhledem k stanovenému daňovou reformou limitu přírážek, usnesl se ústavně-právní výbor vyloučiti obce z povinnosti hraditi různé výdaje vzniklé z umístění cikánských a jim podobných tuláckých dítek (§ 12 odst. 7).

Zákonem tímto budou soudy znovu značně zatíženy (§ 13, 14, 15), ač vlastně se jedná o delikt povahy administrativní, kdy přestupek tuláctví a žebroty určitému druhu lidí v jistých mezích se toleruje, a bylo by záhodno při reformě trestního zákona k tomu vzítí zřetel a přikázati tyto delikty, jak tomu jest v Bavorsku, úřadu správnímu. To předpokládá též úpravu trestního správního práva, jež u příležitosti reformy veřejné správy má se též provésti.

Odstavec 2. §u 13 ústavně-právní výbor úplně změnil a doplnil, aby ustanovení jeho odpovídala jiným zákonům a jejich duchu.

Táboření vykládá ústavně-právní výbor ve smyslu širším, pojímaje v ně jak táboření za dne, tak přenocování.

Instituce policejního dohledu není na Slovensku a Podkarpatské Rusi známa (§ 15) a má se tam teprv zavést zákonem "o zřízení nucených pracovních kolonií a o změně některých ustanovení trestního práva", kterážto osnova zákona senátu tiskem 445 ku projednání byla předložena. Oba zákony proto by měly současně vejít v působnost.

Mezi § 18 a 19 vsunul ústavně-právní výbor nový §, takže § 19. stal se § 20. a § 20., jest § 21.

Vzhledem ku velikým obtížím, jež by mohly správním úřadům povstati při různých správních aktech, týkajících se potulných cikánů, usnesl se ústavně-právní výbor pojeti do zákona (§ 19) zvláštní ustanovení, jímž se stanoví, které listiny jsou osvobozeny od kolků a které úkony od dávek a zmocnil správní úřady, aby v případech ohledu hodných, mohl bez různých obtížných formalit a průkazů, jež velmi nesnadno by bylo lze zjednati, sám právo chudých přiznati.

V Praze, dne 23. června 1927.

Dr. L. Krupka v. r.,

předseda.

Jos. Lukeš v. r.,

zpravodaj.

Zákon

ze dne.....1927

o potulných cikánech.

Národní shromáždění republiky Československé usneslo se na tomto zákoně:

§ 1.

Za potulné cikány podle tohoto zákona pokládají se cikáni z místa na místo se toulající a jiní tuláci práce se štítící, kteří po cikánsku žijí, a to v obojím případě i tehdy, mají-li po část roku – hlavně v zimě – stálé bydliště.

§ 2.

(1) Potulní cikáni se sepisují a vedou v patrnosti jak určí vládní nařízení.

(2) Potulní cikáni jsou povinni na vyzvání k soupisu takovému se dostaviti a udávati při něm správná osobní data (přezvyska) svá i osob, s nimiž se potulují.

§ 3.

(1) Bezpečnostní úřady a orgány mohou ke zjištění totožnosti prováděti u potulných cikánů kdykoli zjišťování anthropometrická, daktyloskopická i jiná, zejména zvláštních známek (jizev, vad, tetování a pod.) a přikázati jim, aby po dobu, než jejich totožnost bude zjištěna, nejdéle však po 14 dnů, nevzdaloval se z určitého místa, jakož i učiniti vhodná opatření k zajištění tohoto příkazu.

(2) Jednání, kterým zjišťování totožnosti úmyslně se maří, zvláště též odstraňování rozlišujících známek, se zakazuje; v takových případech mohou bezpečnostní úřady neb orgány totožnost též jinak zajistiti.

§ 4.

(1) Každý potulný cikán starší 14ti let obdrží od politického úřadu I. stolice zvláštní průkaz totožnosti (legitimaci cikánskou), v němž budou uvedena jeho osobní data (§ 2), popis osoby, jakož i připojen otisk prstů. Dále buďtež do tohoto průkazu zapsána obmezení, jež cikánu byla uložena, byl-li dán pod policejní dohled. Děti mladší 14ti let buďtež zapsány v průkazu osoby, s níž žijí.

(2) Každý potulný cikán jest povinen nositi cikánskou legitimaci stále u sebe a ji na požádání předložiti bezpečnostnímu úřadu nebo orgánu. Rovněž jest povinen ohlásiti nejbližšímu politickému úřadu neb nejbližší četnické stanici veškeré změny v osobních datech osob v ní uvedených i narození dítek nejpozději do osmi dnů, ztrátu legitimace do tří dnů.

(3) Zemře-li osoba, již legitimace cikánská byla vydána, budiž legitimace vrácena nejbližšímu politickému úřadu I. stolice neb nejbližší četnické stanici. Učiniti jsou tak povinny osoby, jež se zemřelým žily.

§ 5.

(1) Cikáni smějí jen, obdrží-li k tomu povolení (list kočovnický) politického úřadu I. stolice, kočovati v rodinách nebo s vozidly, jakož i se zvířaty určenými k tahu nebo k nošení nákladů.

(2) V listě kočovnickém budiž udáno, pro které osoby platí, a dále kolik a jaká vozidla nebo zvířata smějí býti s sebou vzata. List zní na jméno hlavy rodiny.

(3) V listě kočovnickém může býti v zájmu veřejné bezpečnosti předepsán též směr a druh cesty, může býti určeno území, v němž kočování jest dovoleno, nebo mohou býti uložena i jiná obmezení. Není-li tomu tak, platí povolení ke kočování pro obvod celého státu.

(4) Povolení ke kočování, na jehož vydání nemá nikdo nároku, vydává se nejdéle na dobu jednoho roku a může býti kdykoliv politickým úřadem I. stolice odňato nebo změněno. Na požádání musí býti kočovnický list předložen kdykoli bezpečnostnímu úřadu nebo orgánu k nahlédnutí, a to od osoby, na jejíž jméno zní, nebo není-li přítomna, od nejstaršího člena rodiny.

(5) List tento nenahrazuje průkazů, jež podle zvláštních předpisů jsou nutny ku provozování kočovných řemesel nebo jiných živností, jakož i ku provozování kočovných podniků zábavných.

§ 6.

Držení jakýchkoli zbraní, střeliva a výbušných látek jest potulným cikánům naprosto zapovězeno.

§ 7.

Potulní cikáni nesmějí kočovati a tábořiti v tlupách přesahujících rámec rodiny (§ 5 odst. 1.).

§ 8.

(1) Tábořiti v rodinách nebo i jednotlivě přenocovati smějí potulní cikáni jen na místech a po dobu, jež jim určí do odvolání obecní starosta (státní policejní úřad). Při tom lze výjimkou z ustanovení §u 7 povolit, aby po dobu nezbytné potřeby tábořilo více rodin na jednom místě.

(2) Po dobu táboření bud'ěž listy kočovnické (§ 5) uloženy na potvrzení u obecního starosty (státního policejního úřadu).

§ 9.

Cizozemským potulným cikánům jest pobyt v Československé republice zakázán, nevykáží-li se zvláštním povolením ministerstva vnitra.

§ 10.

Politické úřady II. stolice mohou určití území a obce, do nichž jest potulným cikánům přístup vůbec zakázán, nejsou-li tam příslušní. Zákaz tento budiž uveřejněn v Úředních novinách a kromě toho vyznačen na tabulkách u silnic při vstupu do takového území nebo obce. Náklady na tabulky nesou obce, v nichž jsou tabulky umístěny.

§ 11.

(1) Potulní cikáni mohou býti kdykoli podrobeni k rozkazu politického úřadu I. stolice, v případech nutných k rozkazu obecního starosty, lékařské prohlídce a všem opatřením nebo omezením, jichž jest třeba v zájmu zdraví jejich nebo zdravotnictví veřejného (tak ku př. očkování, desinfekce, ostříhání, izolace, nucené dodání do léčebných ústavů atd.).

(2) Vhodná opatření zdravotní a veterinární mohou býti vykonána i na jejich movitém majetku a zvířatech.

(3) Náklady opatření těchto nese stát, pokud je nemohou hraditi cikáni sami, nebo pokud nejsou ku placení po právu povinny jiné fyzické nebo právnické osoby.

§ 12.

(1) Děti mladší 18ti let mohou býti potulným cikánům odňaty, nemohou-li o ně náležitě pečovat a zvláště jim dáti potřebnou výchovu. V každém případě lze jim odníti děti cizí.

(2) Děti cikánům odňaté buďtež dodány do péče řádných rodin nebo vychovávacích ústavů, v nichž by bylo postaráno nejen o jejich náležitou výchovu, nýbrž i o vhodnou přípravu pro praktický život. V ústavech takových budou děti podrženy tak dlouho, pokud je toho třeba, nejdéle do dosažení zletilosti.

(3) Vychovávacímu ústavu přísluší nad dětmi těmi všechna práva, která náležejí jinak rodičům nebo poručníkům. Byl-li dítěti ustanoven před odevzdáním do ústavu poručník, nebude vykonávati svého úřadu po dobu, po kterou je dítě zadrženo v ústavě.

(4) O odnětí dětí potulným cikánům a odevzdání jich do péče rodinné nebo do vychovávacího ústavu rozhoduje na oznámení politického úřadu I. stolice poručenský (opatrovnický) okresní soud, na Slovensku a v Podkarpatské Rusi poručenský (sirotčí) úřad I. stolice, v jejichž obvodě rodina (děti) byla přistižena. O řízení před těmito soudy (úřady) platí všeobecná ustanovení o řízení před poručenskými (opatrovnickými) soudy a poručenskými (sirotčími) úřady.

(5) Vládní nařízení určí vychovávací ústavy sloužící k výchově takových dětí.

(6) Politický úřad I. stolice může prozatímně děti vhodně umístiti. Z opatření takového není odvolání.

(7) Náklady vzniklé předběžným umístěním, nebo odevzdáním do péče rodinné nebo zadržením v ústavě vychovávacím, hradí stát, pokud nejsou k tomu po právu povinny osoby třetí; obce tato povinnost nestíhá.

§ 13.

(1) Pokud není čin přísněji trestný, trestají se přestoupení příkazů a zákazů uvedených v §u 2 až v §u 5, v §u 7 až v §u 10, nebo příkazů a zákazů podle těchto ustanovení vydaných, jako přestupky vězením (uzamčením) do jednoho měsíce, přestupky §u 6 vězením (uzamčením) do tří měsíců.

(2) Při odsouzení pro přestupky podle §u 5 odst. 1., prodá představenstvo obce, kde vozidla a zvířata jsou uschována, tyto veřejnou dražbou, nenaloží-li jinak s nimi odsouzený sám nebo nevrátí-li se mu a stržený peníz uloží pro něho u obecního úřadu; při odsouzení podle § 6 prohlásí se zbraně, střeliva a výbušné látky za propadlé ve prospěch státu.

Prokáže-li se v obou případech, že věci byly odcizeny, vrátí se poškozenému, a byly-li zatím prodány, vyplatí se mu stržený za ně peníz.

§ 14.

Stíhají a trestají přestupky uvedené v §u 13 přísluší politickým úřadům I. stolice, sbíhají-li se však s jinými činy soudně trestnými, soudům.

§ 15.

(1) Soud má v odsuzujícím rozsudku pro přestupky uvedené v §u 13 vždy vysloviti, že lze odsouzeného dáti pod policejní dohled.

(2) Přísluší-li potrestání úřadu politickému, může tento úřad v trestním nálezu zároveň vysloviti, že odsouzený se dává pod policejní dohled.

§ 16.

(1) Pokud se mluví v zákoně tomto o politických úřadech I. stolice, rozumějí se tím v místech, kde jsou státní policejní úřady, tyto úřady.

(2) Příslušnost úřadů řídí se podle místa dočasného pobytu potulných cikánů, v řízení trestním podle místa přistižení.

§ 17.

Obce jsou povinny při provádění tohoto zákona spolupůsobiti. Zvláště náleží jim konati hlášení o potulných cikánech a prováděti zajišťovací opatření podle §u 3. Podrobnosti určí vládní nařízení.

§ 18.

(1) Ustanovení tohoto zákona nedotýkají se platnosti všeobecných předpisů rázu policejního (ku př. o hlášení, o vypovídání a vyhošťování, o postrku, o cestovních pasech atd.), jakož i předpisů o provozování kočovných řemesel nebo jiných živností, podomního obchodu a kočovných podniků zábavných.

(2) Platnosti pozbývají veškerá dosavadní ustanovení týkající se potulných cikánů.

§ 19.

Cikánské legitimace (§ 4) jsou kolku prosty a veškeré úřední úkony podle tohoto zákona jsou prosty dávek za úřední úkony. V případech ohledu hodných může úřad přiznati právo chudých.

§ 20.

Zákon tento nabývá účinnosti 8 dní po vyhlášení, kromě §§ů 4 a 5, u nichž začátek účinnosti ustanoví vládní nařízení.

§ 21.

Zákon tento provede ministr vnitra v dohodě s ministry financí, spravedlnosti, sociální péče, školství a národní osvěty, veřejného zdravotnictví a tělesné výchovy a zemědělství.